

**ОГЛЯД**  
**практики застосування**  
**Верховним Судом**  
**норм про субсидіарну**  
**відповідальність**  
**у справах про банкрутство**  
**(актуальна судова практика)**

**Субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство є самостійним цивільно-правовим видом відповідальності. Притаманною ознакою цивільно-правової відповідальності є те, що особа, яка є відповідачем, повинна доказати відсутність своєї вини**

Постанова КГС ВС від 01.06.2021 у справі № 911/2243/18.

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97656739>

**Особа, відкликана з посади голови правління, тобто фактично позбавлена будь-яких повноважень, не могла й не може нести відповідальність за управлінські рішення (дії/бездіяльність) третіх осіб, які в подальшому були уповноважені здійснювати керівництво товариством, забезпечувати його подальшу діяльність та ліквідацію**

Постанова КГС ВС від 01.10.2020 у справі № 914/3120/15

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/92228626>

**Якщо після визнання боржника банкрутом, за наявності ознак доведення до банкрутства юридичної особи – боржника, погашення заборгованості банкрута є неможливим внаслідок дій та (або) бездіяльності засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника, які мають право давати обов’язкові для боржника вказівки чи мають змогу іншим чином визначати його дії, то такі особи можуть бути притягнуті до субсидіарної відповідальності за виникнення заборгованості боржника, доки вони не доведуть протилежного**

Постанова КГС ВС від 17.06.2020 у справі  
№ 923/590/18.

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89957325>.

Постанова КГС ВС від 02.06.2020 №  
923/719/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89651626>

**Виявлення наявності ознак доведення до банкрутства юридичної особи – боржника покладено на ліквідатора банкрута, що пов'язано з виконанням ним своїх повноважень. Саме детальний аналіз ліквідатором фінансового становища банкрута у поєднанні з дослідженням ним підстав виникнення заборгованості боржника перед кредиторами у справі про банкрутство дасть змогу йому виявити наявність чи відсутність дій засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника, щодо доведення до банкрутства юридичної особи**

Постанова КГС ВС від 10.06.2020 у справі  
№ 911/3513/16 .  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89910788>.

**Вирішуючи питання щодо вини (виду вини) суб'єкта субсидіарної відповідальності, слід виходити з обов'язків та повноважень суб'єктів відповідальності стосовно боржника, покладених на них законом та/або статутом, враховуючи при цьому положення частин першої, третьої статті 5 Закону про банкрутство (частин першої, третьої статті 4 КУзПБ)**

Постанова КГС ВС від 16.06.2020 у справі  
№ 910/21232/16  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89910859>.

Аналогічна правова позиція викладена в  
постанові КГС ВС від 14.07.2020 у справі  
№ 904/6379/16  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90540432>

**На засновників, керівників та заінтересованих осіб боржника покладається субсидіарна відповідальність у разі вчинення ними винних дій, спрямованих на виведення майнового активу боржника у вигляді об'єкта нерухомого майна, що зменшило платоспроможність або стало причиною неплатоспроможності боржника, а згодом, після визнання боржника банкрутом, унеможливило формування ліквідаційної маси банкрута і, відповідно, задоволення вимог кредиторів**

Постанова КГС ВС від 22.04.2021 у справі  
№ 915/1624/16  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97451198>.

**На керівника боржника не покладається субсидіарна відповідальність, якщо доведено відсутність його волевиявлення, яке б характеризувалось прямим умислом, щодо вилучення майна боржника та припинення його діяльності і щодо наслідків таких дій – настання його неплатоспроможності та банкрутства, невиконання зобов'язань перед кредиторами**

Постанова КГС ВС від 02.03.2021 у справі  
№ 906/904/16

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95382180>

**Покладення субсидіарної відповідальності на керівника боржника як на його одноосібний виконавчий орган становить втручання держави у майнові права такої фізичної особи**

Постанова КГС ВС від 10.06.2021 у справі  
№ 5023/2837/11

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97597937>

**За наявності ознак банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, для забезпечення реалізації принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі ліквідатор подає заяву про покладення субсидіарної відповідальності не раніше, ніж після завершення реалізації об'єктів ліквідаційної маси та розрахунків з кредиторами на підставі вчинення такої реалізації у ліквідаційній процедурі у разі недостатності повного погашення кредиторської заборгованості банкрута**

Постанова КГС ВС від 24.02.2021 у справі  
№ 902/1129/15(902/579/20)  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95567184>



**Висновок розпорядника майна щодо виявлення ознак доведення боржника до банкрутства та відомості, наведені у ньому, за відсутності інших доказів на підтвердження підстав для покладення субсидіарної відповідальності, не можуть бути самостійною підставою для застосування такої відповідальності. Обставини, які стали підставою для визнання судом боржника банкрутом, не можуть ототожнюватися з підставами для субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника у справі про банкрутство**

Постанова КГС ВС від 13.04.2021 у справі  
№ 4/44-Б (906/811/20)  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96483479>

**Відсутність податкової звітності за визначений період не є безумовною підставою для притягнення керівника до субсидіарної відповідальності, оскільки така звітність лише є інформативним відображенням діяльності юридичної особи, яке може бути використане не як основний, а як один із доказів**

Постанова КГС ВС від 23.02.2021 у справі  
№ 910/20004/17  
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95567106>

**Власник (засновник) боржника та орган управління його майном зобов'язані передбачити можливість настання негативних для боржника наслідків і вчинити передбачені Законом про банкрутство заходи щодо запобігання банкрутству боржника (стаття 5 Закону про банкрутство), які перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із обставинами неможливості боржника здійснювати господарську діяльність та отримувати прибуток, що в подальшому створили умови та підстави для визнання боржника банкрутом з неможливістю задовольнити кредиторські вимоги у межах справи про банкрутство за рахунок майна боржника.**

**У разі визнання господарським судом обґрунтованими та доведеними вимоги про покладення субсидіарної відповідальності на відповідних осіб суд зобов'язаний застосувати норми про позовну давність, якщо про це заявлено стороною у спорі до ухвалення судом рішення**

Пстанова КГС ВС від 10.12.2020 у справі

№ 922/1067/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93589364>

**У разі визнання господарським судом обґрунтованими та доведеними вимоги про покладення субсидіарної відповідальності на відповідних осіб суд зобов'язаний застосувати норми про позовну давність, якщо про це заявлено стороною в спорі до винесення судом рішення**

Постанова КГС ВС від 02.09.2020 у справі  
№ 923/1494/15

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91436800>

**У разі доведення, що стан неплатоспроможності боржника – комунального підприємства настав унаслідок передачі його активів іншій юридичній особі, на власника боржника (орган місцевого самоврядування) може бути покладена субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями такого боржника**

Постанова КГС ВС від 16.06.2020 у справі  
№ 924/1076/17

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89910779>